

« zurück blättern vor »

CAPSTRZYK subst. m., ab 1764; auch *capstrych*, *capstryk*, *czapstrych*, *czapstryk*, *czapstrzyk*. **1)** ‘Signal mit Trommeln oder Trompeten zum abendlichen Appell bzw. zur Nachtruhe’ – ‘grany na bębnie lub trąbce sygnał oznaczający ciszę nocną lub apel wieczorny’: 1773 Piotr.Satyr 41, DOR *Pluskwy precz obicie toczą, szczury bębnią czapstrzyki*. o (1779–1784) 1829 Kras.Sat. 87, DOR *Dobosz (...) pod okna capstrych tarabani*. o 1775–1806 Teat.28b 137, L *Jeszcze on i po czapstryku na ulicy. (włóczęga nocny). Przysłuchajmyż się czapstrzykom tego dobosza*. o 1805 GWar 306, NOWO *Dziś przyymował wszystkie władze cywilne, wojskowe, officerów garnizonu tutejszego, a że po czapstrychu był przyiechał, dziś więc dopiero z rana o godzinie 7mey huk z armat doniósł o bytności tu iego*. o (1809) 1900–1903 Instruk.dla komend., GŁO *Wszyscy dobosi i trębacze zatogi [...] czekać będą godziny oznaczonej do bicia i trąbienia capstryka*. o (1839–1841) 1900 Rzew.H.Pam. 21, DOR *Owóz tedy wychodzi ordynans [rozkaz], aby nikt pod karą najśroźszą nie ważył się po capstryku samopas z obozu się oddalać*. o (1843–1846) 1885–1887 Baliń.M.Polska II 568, DOR *Na wieźcy magistratu w południe trąbiło czterech trębaczy, a wieczorem muzyka odgrywała capstryk*. o 1888 Gomul.Róże 196, DOR *Gdy w miasteczku przebywa znaczniejszy oddział wojska, capstryk wygrywany bywa na dwóch trąbkach z artystyczną precyzją; w braku trąbek, stary inwalida wyębnia go na magistrackim bębnie drżąc i ospale*. o (1904) 1946 Grusz.Ar.Huzar 174, DOR *Oho, na mnie już czas! Za piętnaście minut capstryk... muszę już do koszar*. o (1950) 1952 Meis.Sześciu 83, DOR *Wreszcie – kolacja i czas wolny aż do capstryku: można wyjść do miasta*. – TR, L, SWIL, SW (woj.), LSP, DOR. **2)** (*już*) *po capstryku* ‘es ist zu spät’ – ‘już za późno’: vor 1807 L *Jeszcze on i po czapstryku na ulicy*. – L, SWIL, SW, DOR. **3)** *nie chodź po capstryku* ‘das geschieht dir recht’ – ‘dobrze ci tak!’: (1883) 1975 KRZYŻ *nie chodź po capstryku!* – SW, DOR sowie KRZYŻ. **4)** ‘abendlicher Umzug vor einem Festtag, oft mit Trommel- und Pfeifenmusik’ – ‘pochód wieczorny w przeddzień uroczystości, niekiedy przy muzyce granej na piszczalkach i bębnach’: 1926 Tuwim Słowa 18, DOR *pod brudną koszulą czcze serca noszą, krzycząc za kawałem chleba, a biegną za orkiestrą, co gra capstryk królom*. – SWIL, DOR. ◊ **Var:** *capstrych* subst. m., [hapax] (1779–1784) 1829 Kras.Sat. 87, DOR – nur DOR (daw.); *capstryk* subst. m. – TR, L, SWIL, SW (m.u.) sowie BAN; *capstryk* subst. m., (1843–1846) 1885–1887 Baliń.M.Polska II 568, DOR – TR, L, SWIL, SW, LSP, DOR sowie BAN; *czapstrych* subst. m., 1775–1806 Teat.8 70, L o [LBel.] 1805 GWar 306, NOWO – L, SW (m.u.); *czapstryk* subst. m., 1775–1806 Teat.28b 137, L – L sowie BAN; *czapstrzyk* subst. m., 1773

Piotr.Satyr 41, DOR ◦ [LBel.] 1775–1806 Teat.28b 137, L – SWIL, SW
(m. u.), DOR (daw., przen.). ◊ **Etym:** nhd. *Zapfenstreich* subst. m., ‘Signal
zur Abendruhe’, GRI. ❖ Die Inhalte 1 und 2 stammen aus dem Deutschen;
bić capstryk (s. den Beleg von 1809) entspricht dem “im Deutschen
üblichen” (GRIMM) *Zapfenstreich schlagen*. Der Vokal <y> könnte von
einer volksetymologischen Anpassung an poln. *stryk* stammen oder auf ein
dt. **Zapfstrich* / *-strick* zurückgehen, vgl. nd. *tappen streke* (GRIMM). Da
BANDTKE unter *capstryk* noch *capstryk* und *czapstryk* bietet, handelt es
sich wohl um konkurrierende mündliche Formen; *capstryk* setzt sich in der
Mitte des 19. Jhs. durch (als Hauptform zunächst bei SWIL).

« zurück blättern vor »